

Östersunds Tingsrätt
Mark- och miljödomstolen
831 28 Östersund

e-post: mmd.ostersund@dom.se

Överklagande angående täkt och förädling av naturgrus och morän inom fastigheten Sidsjö 1:3 i Bräcke kommun

Sveriges geologiska undersökning (SGU) arbetar för att skapa goda förutsättningar för ett hållbart nyttjande av landets mineralresurser inklusive grus och bergmaterial. SGU är också ansvarig för miljö kvalitetsmålet ”Grundvatten av god kvalitet” med därtill hörande mål rörande naturgrus. Detta, liksom miljöbalkens bestämmelser om naturgrus är våra bedömningsgrunder i ärenden som rör täktverksamhet.

SGU har tidigare yttrat sig i både samråds- (2012-03-16, SGU dnr 01-345/2012) och i ansökningsfasen (2014-03-12, SGU dnr 33-355/2014). Med anledning av att SGU den 5 december 2014 förelagts att yttra sig i rubricerat ärende framförs följande:

SGU:s synpunkter

SGU kan inledningsvis konstatera att tillgången på naturgrus i regionen är relativt knapp vilket innebär att även om efterfrågan inte är särskilt stor kommer en bergtäkt behövas som komplement eller ersättning till naturgruset inom överskådlig tid.

En av huvudfrågorna ur SGUs synvinkel är huruvida det med hänsyn till det avsedda användningsområdet är tekniskt möjligt och ekonomiskt rimligt att använda ett annat material än naturgrus. Vi vet att berggrunden i området domineras av Revsundsgranit – berggrundens tekniska egenskaper är dock inte väl kända i denna region. I remisshandlingen påpekar bolaget att i tätbefolkade delar av landet tillhandahåller SGU bergkvalitetsundersökningar och tekniska analyser. Av SGUs kartvisare Ballast (<http://apps.sgu.se/kartvisare/kartvisare-index-sv.html>) framgår att detta stämmer. En principiell fråga i sammanhanget är hur långt ett enskilt företag skall gå i undersökningar för att hitta lämpligt material respektive hur stort samhällets ansvar är för dessa frågor.

Det är också viktigt att betongproducenterna tar sitt ansvar och utvecklar metoder anpassade för helkrossad ballast. Det är mera kostsamt att producera ballast från krossat berg än att använda naturgrus. Detta till trots har regeringen ställt upp målet

att naturgruset skall fasas ut och ersättas med alternativa material. Konsumenterna kan därför få acceptera ett högre pris på produkterna för omställningen från en ändlig resurs till en mer hållbar materialförsörjning.

Berggrunden

Flera av de bergarter som förekommer i närområdet är inte lämpliga för betongballastproduktion. Revsundsgraniten, vilken i ett flertal fall är glimmerrik eller grusvittrad är vanligen inte att betrakta som ett lämpligt ersättningsmaterial även om undantag givetvis kan förekomma.

Sökanden anser att diabas inte är en lämplig ballastprodukt för betongändamål. Det stämmer att man vanligen inte använder någon av de basiska bergarterna basalt, diabas eller gabbro för produktion av betongballast i Sverige. En trolig förklaring till detta är att det finns god tillgång till granitiska bergmaterial i täkter som tidigare huvudsakligen öppnats för vägballastproduktion. Exempel på basiska bergarter i betongtillverkning finns dock, t.ex. i Norrtälje, norr om Stockholm, där en metagabbro används. SGU anser att man inte generellt kan säga att basiska bergarter inte kan användas som betongballast. I specifika fall bör därför petrografisk analys eller annan information vara vägledande för en bedömning om bergmaterialet i fråga är eller inte är ett möjligt ersättningsmaterial för naturgrus. Den petrografiska analysen som redovisas av bolaget visar på en låg glimmerhalt.

Internationellt används diabas i många länder som både väg-, järnväg- och betongballast. Framförallt är det risken med eventuella volyminstabila mineral, t.ex. smectit, som kan försvåra användningen av vissa typer av basiska bergmaterial. Ett annat exempel på när basiska bergmaterial inte låter sig användas är om de i kontaktomvandling med karbonatbergarter utvecklade asbestmineral. Vad gäller äldre basiska bergarter som utsatts för regional metamorfos kan de ursprungliga järn- och magnesiumförande mineralen, amfibol och pyroxen, vara omvandlade till glimmer vilket i sig sänker de mekaniska egenskaperna för en ballast men även försämrar de reologiska egenskaperna för en betongballast. En förekomst av sulfid- och oxidmineral är också en nackdel.

Tekniskt möjligt och ekonomiskt rimligt?

Bolaget framför i sitt överklagande att det troligen är tekniskt möjligt att producera krossad ballast för betongproduktion inom rimliga transportavstånd till cementvarufabriken i Pilgrimstad om det är möjligt att finna berg som har de egenskaper som krävs för att tillverka betong med de kvalitetskrav som marknaden kräver. Enligt bolaget är det dock inte ekonomiskt rimligt med hänsyn till den jämförelsevis låga förbrukningen av betong inom avsättningsområdet för cementvarufabriken i Pilgrimstad.

SGU delar uppfattningen att det på sikt troligen är tekniskt möjligt att ersätta naturgruset med krossmaterial. Detta kräver dock relativt omfattande

undersökningar i en region där SGU i dagsläget har mycket begränsad kännedom om berggrundens tekniska egenskaper. SGU anser att detta, liksom bolagets storlek samt den relativt låga förbrukningen av material bör vägas in vid bedömningen av den ekonomiska rimligheten. Sammantaget gör SGU därmed bedömningen att det i dagsläget här inte är ekonomiskt rimligt att ersätta naturgrus med annat material. På sikt är det dock nödvändigt att hitta alternativ till naturgruset. Ett tillstånd bör därför inte vara alltför långt, utan att för den skull försvåra planering och framförhållning för verksamhetsutövaren.

Länsstyrelsen i samarbete med kommunerna och med stöd av branschen bör genomföra en regional materialförsörjningsplan för att tydliggöra vilka behov och vilka kända tillgångar som finns. Utifrån resultatet i materialförsörjningsplanen kan vidare undersökningar prioriteras.

Beslut i detta ärende har fattats av enhetschef Anna Hedenström.

I den slutliga handläggningen av ärendet har även jurist Helena Kjellson, statsgeologerna Mattias Göransson, Lena Lundqvist, och Karin Grånäs, den senare föredragande, deltagit.

Anna Hedenström

Karin Grånäs